

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ IMPROVEMENT OF ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT SYSTEM

УДК 336

Чемчикаленко Р.А.к.е.н., доцент кафедри фінансів
і кредитуХарківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету**Невдачина О.І.**старший викладач кафедри фінансів
і кредитуХарківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету**Штонда А.Ю.**

студентка

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

У статті досліджено визначення поняття «прибуток», сформоване провідними науковцями, та на основі цих тверджень запропоновано власне бачення цього поняття. Розглянуто поняття «система» та введено власне поняття «система управління прибутком на підприємстві». Наведено методи оптимізації системи управління прибутком на підприємстві. Запропоновано етапи прийняття управлінських рішень у системі управління прибутком на підприємстві. Сформовано систему управління з урахуванням проведеного дослідження та вимог сьогодення.

Ключові слова: система, управління, прибуток, підприємство, оптимізація, оптимізація системи управління прибутком, метод, етап.

В статье исследовано определение понятия «прибыль», сформированное ведущими учеными, и на основе этих утверждений предложено собственное видение данного понятия. Рассмотрено понятие «система» и выведено авторское понятие «система управления прибылью на предприятии». Приведены методы оптимизации системы

управления прибылью на предприятии. Предложены этапы принятия управленческих решений в системе управления прибылью на предприятии. Сформирована система управления на основе проведенного исследования и требований современности.
Ключевые слова: система, управление, прибыль, предприятие, оптимизация, оптимизация системы управления прибылью, метод, этап.

The article deals with the definition of the concept of "profits" formed by leading scholars and on the basis of these statements, the proposed own vision of this concept. The concept "system" is considered and the concept of a profit management system at the enterprise are offered. Methods of optimization of profit management system at the enterprise are given. Stages of making management decisions in the system of profit management at the enterprise are offered. A management system is formed taking into account the conducted research and the requirements of the present.

Key words: system, management, profit, enterprise, optimization, optimization of profit management system, method, stage.

Постановка проблеми. У період євроінтеграції та глобальних змін в економіці країни підприємства опинилися у досить жорстких умовах функціонування. Враховуючи той факт, що підприємства відіграють головну роль в економіці країни, не можна залишити без уваги саме ці суб'єкти господарювання. В епоху фінансової нестабільності досить складно планувати та прогнозувати свою діяльність, а тим більше прибуток. Прибуток як головна категорія, що значно впливає на економічний розвиток держави, завжди потребує уваги та є досить актуальною темою для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Отримання прибутку на підприємстві в усі часи потребувало багато уваги та зусиль, як із боку керівництва господарюючого суб'єкту, так і з боку науковців. Питанню управління прибутком на підприємстві присвячено чимало робіт вітчизняних та зарубіжних учених. Значний внесок у дослідження цього питання зробили такі вчені, як: І.О. Бланк, А.М. Поддєрьогін, Є.Ф. Брігем, А. Сміт, Д. Рікардо, А. Пігу, Ф. Кене, А. Олійник, А. Гончарова, В. Гриньова, Л. Коваленко та багато інших.

Проте в часи економічної нестабільності на рівні держави змінюються й умови функціонування господарюючих суб'єктів. Ринкові умови стають дедалі жорсткішими, значно впливають на діяльність підприємств та, як наслідок, здебільшого призводять до скорочення прибутку, а часом узагалі до збитку. Тому, враховуючи досягнення вчених та нові ринкові вимоги щодо діяльності підприємств, оптимізація системи управ-

ління прибутком на підприємстві набирає все більшої актуальності та потребує подальшого систематичного дослідження з пропозиціями нових рекомендацій.

Постановка завдання. Метою статті є визначення поняття системи управління капіталом на підприємстві та її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства відіграють важливу роль в економіці країни, вони є її рушійною силою для розвитку та забезпечення добробуту соціуму в цілому. Сьогодні велика кількість суб'єктів господарювання знаходиться в скрутному становищі внаслідок перебудови ринкових відносин та євроінтеграції держави. Деякі підприємства не встигають пристосуватися до сучасних ринкових вимог та зазнають значного збитку.

Результат господарської діяльності, якість, обсяг та ефективність виробництва продукції підприємства характеризує основна фінансова категорія – прибуток. Поняття «прибуток» науковці трактують по-різному та іноді взагалі думки відрізняються, тому доцільно розглянути це поняття в розумінні провідних науковців.

Поняття прибуток сьогодні набирає все більш ширшого розуміння та застосування. Зараз виділяють джерела формування прибутку на підприємстві за рахунок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Більшість підприємств нині приділяє значну увагу операційній діяльності, інвестиційна та фінансова належної популярності, на жаль, не отримали.

Визначення поняття «прибуток» провідними науковцями

№ п/п	Автор	Визначення поняття	Ключові слова
1	2	3	4
1	А.М. Поддєрьогін [13]	Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти	частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу
2	І.О. Бланк [4]	Поняття співвідношення ризику і доходу визначає прибуток як утілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності	втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами
3	Є.Ф. Брігхем [5]	Прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва. Це передусім виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва	виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва
4	О.Г. Біла [3]	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень та якість виробленої продукції, рівень собівартості	позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства
5	О.В. Богачова, К.С. Винокуров, Ю.І. Крусь [14]	Прибуток від реалізації визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції у цінах продажу без акцизного збору, податку на додану вартість, увізного мита, митного збору та інших обов'язкових зборів і платежів, передбачених чинним законодавством, та витратами, що включаються до собівартості реалізації продукції Прибуток торговий – виражена в грошовій формі різниця між валовими прибутками і валовими витратами.	виражена в грошовій формі різниця між валовими прибутками і валовими витратами
6	О.С. Філімоненков [15]	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, додатковий продукт, виражений у грошах частина чистого доходу, одна з його форм	частина вартості додаткового продукту
7	М.М. Ільчук, Т.Д. Іщенко [9]	Прибуток визначається зменшенням суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань	зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань
8	Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич [12]	Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат чинників виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні	перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів
9	А.С. Гальчинський [11]	Прибуток – різниця між продажною ціною товару або послуги і витратами виробництва. Виражає вартість додаткового і частково необхідного продукту	різниця між продажною ціною товару або послуги і витратами виробництва.
10	А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко [11]	Прибуток: 1) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; 2) перевищення сукупних доходів над сукупними витратами	1) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; 2) перевищення сукупних доходів над сукупними витратами

1	2	3	4
11	Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко [1]	Прибуток (earings, profit, прибыль) – виражений у грошовій формі чистий дохід підприємства на вкладений капітал, який характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності і являє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами в процесі виконання цієї діяльності	різниця між сукупним доходом і сукупними затратами у процесі виконання цієї діяльності
12	С.В. Мочерний [7]	Прибуток – одна з форм чистого доходу в умовах розвинутих товарно-грошових відносин, що виражає вартість додаткового частково необхідного продукту. За своєю величиною прибуток – це різниця між продажною ціною товару і витратами на його виробництво	різниця між продажною ціною товару і витратами на його виробництво
13	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10]	Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати	сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати

Отже, можна сказати, що прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, який формується шляхом розрахунку різниці між доходами та затратами в процесі виробничого циклу на підприємстві

Рис. 1. Елементи системи управління прибутком на підприємстві

Формування прибутку за рахунок перелічених вищевидів підприємницької діяльності залежить від цілої низки елементів. Звичайно, детально можна розглянути ці складники на прикладі конкретного суб'єкта, знаючи специфіку його функціонування.

Формування прибутку на підприємстві зумовлює власників суб'єкту до створення системи управління ним.

Насамперед будь-яка система являє собою певний набір дій та методів, спрямований на досягнення конкретної мети.

Говорячи про систему управління прибутком на підприємстві, можна сказати, що це багаторівнева сукупність підсистем, які напряду залежать одна від одної, прямо або опосередковано впливають на формування бажаного кінцевого результату діяльності суб'єкту.

Серед найбільш вагомих елементів управління системою прибутку на підприємстві сучасні науковці виділяють організаційно-методичну підсистему управління прибутком, підсистему управління та розподілу прибутку. Кожна названа підсистема, своєю чергою, складається з певного набору дій та методів, що націлені на управління прибутком на підприємстві.

Організаційно-методична підсистема управління прибутком слугує підґрунтям для виконання та прийняття рішень стосовно прибутку підприємства. Ця підсистема поєднує у собі методи, принципи, концепцію та політику управління прибутком на підприємстві.

На основі прийнятих підприємством організаційно-методичних заходів суб'єкт господарювання займається формуванням прибутку, отриманим від наявних видів діяльності.

Третя підсистема містить у собі процес розподілу прибутку. Частина прибутку відраховується на обов'язкові платежі, а решта коштів спрямовується на власний розсуд керівництва на капіталізацію чи резерви.

Кінцевим етапом системи є процес оптимізації чи мінімізації. Який саме процес буде проводити підприємство та в якому напрямі, залежатиме від розміру отриманого прибутку та фінансового стану підприємства загалом.

Детальну систему управління прибутком на підприємстві представлено на рис. 1.

Враховуючи різні підходи науковців до системи управління прибутком, вищезазначені елементи є базовими чинниками щодо оптимізації прибутку та мінімізації витрат у процесі здійснення діяльності. На основі цих тверджень можна сформулювати цілі, які повинна мати на меті система управління прибутком на підприємстві, а саме [16]:

- отримання запланованого прибутку з урахування ресурсної бази підприємства;
- визначення ймовірності настання можливих ризиків та зведення їх до мінімуму;
- формування за рахунок прибутку визначеної частини коштів та спрямування її на забезпечення розвитку підприємства;

Рис. 2. Етапи управління розподілом та використання прибутку підприємства [2]

- заохочення персоналу до отримання максимального прибутку;
- відшкодування частини інвестованих грошових ресурсів в капітал, в разі наявності залучених коштів на підприємстві;
- збільшення ринкової вартості підприємства.

Беручи до уваги запропоновану систему управління прибутком та сформованих цілей, доцільно було б для підприємства розробити етапи розподілу та використання прибутку. Вчасно виявлені загрози та вірно прийняті рішення в діяльності підприємства можуть допомогти запобігти збиткам, а іноді й допомогти знайти новий шанс для розвитку чи розширення діяльності. Особливої уваги заслуговує й процес розподілу та використання прибутку. Багато в чому залежить успішний розвиток суб'єкту підприємницької діяльності від уміння розпоряджатися отриманими коштами. З урахуванням пропозицій авторів [2] на рис. 2 представлено етапи розподілу та використання прибутку на підприємстві.

Висновки з проведеного дослідження. В основі ефективного функціонування підприємства лежить злагоджений механізм системи управління підприємством. Кожен суб'єкт господарювання має на меті отримання прибутку, тож система управління прибутком має бути інтегрована в єдине ціле із загальною системою управління підприємством. Ураховуючи відсутність фінансово стійкої економічної системи в країні та часті зміни стосовно умов функціонування в діяльності підприємств, система управління прибутком на підприємстві набирає все більшої гостроти й потребує постійного дослідження та вдосконалення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексеенко Л.М., Олексієнко В.М. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів. Тернопіль: Астон, 2003. 672 с.
2. Баранцева С.М. Стратегічне управління прибутком торговельного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Донецьк, 2007. 22 с.
3. Біла О.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2009. 383 с.
4. Бланк И.А. Управление прибылью. К.: НИКА-Центр, 1998. 544 с.
5. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: підручник; пер. з англ. К.: Молодь, 1997. 1000 с.
6. Донець Л.І., Баранцева С.М. Управління формуванням прибутку підприємства в умовах ринкових формування господарювання: монографія. Донецьк: ДНУЕТ, 2009. 255 с.
7. Економічний словник-довідник / за ред. С.В. Мочерного. Київ: Феміна, 1995. 368 с.
8. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко; 4-е вид., випр. та доп. К.: Знання, КОО; Л.: Львів. банк. ін.-т НБУ. 566 с.

9. Ільчук М.М. Підприємницька діяльність та агробізнес; за ред. М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко. К.: Вища освіта, 2006. 543 с.

10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 19. 97 с.

11. Основи економічних знань: навч. посіб. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін; 2-е вид., перероб. і доп. К.: Вища школа, 2002. 543 с.

12. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. К.: Кондор, 2007. 358 с.

13. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. К.: КНЕУ, 2005. 536 с.

14. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України / упор. О.В. Богачова, К.С. Винокуров, Ю.І. Крусь; відп. ред. В.Ф. Сіренко, С.Р. Станік. К.: Оріяни, 1999. 502 с.

15. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Кондор, 2007. 400 с.

16. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

REFERENCES:

1. Alekseienco L.M. (2003) Ekonomichniy tлумачnyi slovnyk: vlasnist, pryvatyzatsiia, rynek tsinnykh paperiv. [Economic Glossary: Property, Privatization, Securities Market]. Ternopil: Aston, 672 s.
2. Barantseva S.M. (2007) Stratehichne upravlinnia prybutkom torhovelnoho pidpriemstva. [Strategic management of profit of a trading enterprise] : av-toref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.04 Donetsk, 22 s.
3. Bila O.H. (2009). Finansy pidpriemstv : navch. posibnyk. [Business Finance]. Lviv: Mahnoliia, 383 s.
4. Blank Y.A. (1998) Upravlenye prybil'yu [Profit Management]. NYKA-Tsentr, 544 s.
5. Brihkhem Ye.F. (1997). Osnovy finansovoho menedzhmentu: Pidruchnyk. [Fundamentals of Financial Management]. Molod, 1000 s.
6. Donets L.I. (2009). Upravlinnia formuvanniam prybutku pidpriemstva v umovakh rynkovykh formuvannia hospodariuvannia : monohrafiia. [Management of formation of profit of the enterprise in conditions of market economy formation]. Donetsk : Vyd-vo DNUET, 255 s.
7. S.V. Mocherniy. (1995). Ekonomichniy slovnyk-dovidnyk [Economic Dictionary-Directory]. Kyiv: Femina, 368 s.
8. Zahorodnii A.H., Vozniuk H.L., Smovzhenko T.S. Finansovyi slovnyk. [Financial dictionary] 4-te vyd., vypr. ta dop. K. : T-vo "Znannia", KOO; L.: Vyd-vo Lviv. bank. in.-tu NBU. 566 s.
9. Ilchuk M.M. Ishchenko T.D. (2006). Pidpriemnytska diialnist ta ahrobiznes. [Entrepreneurship and Agribusiness] Vyshcha osvita, 543 s.
10. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalter-skoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti": nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. (2013) [National Accounting Standard (Standard)].

[1 "General Requirements for Financial Statements":] #73 Ofitsiyni visnyk Ukrainy. #19. 97 s.

11. A.S. Halchynskiy, P.S. Yeshchenko, Yu.I. Palkin. (2002). Osnovy ekonomichnykh znan: navch. Posib. 2-he vyd., pererob. i dopov.[Fundamentals of economic knowledge] Vyshcha shkola, 543 s.

12. H.V. Osovska, O.O. Yushkevych, Y.S. Zavadskiy. (2007) Ekonomichnyi slovnyk. [Economic Dictionary]. Kondor, 358 s.

13. Poddierohin A.M. (2005) Finansovyı menedzhment: pidruchnyk ker. kol. avt. i nauk. red. prof. [Financial management]. KNEU, 536 s.

14. Bohachova O.V., Vynokurov K.S., Krus Yu.I., Sirenko V.F., Stanik S.R. (1999). Slovnyk terminiv i poniat, shcho vzhyvaiutsia u chynnykh normatyvno-pravovykh aktakh Ukrainy. [Glossary of terms and concepts used in the current normative legal acts of Ukraine]. "Oriiany". 502 s.

15. Filimonenkov O.S. (2007). Finansy pidpriemstv : navch. Posibnyk. [Business Finance]. Kondor, 400 s.

16. Tsal-Tsalko Yu.S. (2008). Finansovyı analiz. [pidruchnyk]. [Financial analysis]. Tsentr uchbovoi literatury, 566 s.

Chemchykalenko R.A.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics

Nevdachina O.I.

Senior Instructor at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics

Shtonda A.Y.

Graduate Student
Kharkiv Institute of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics

IMPROVEMENT OF ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT SYSTEM

Making a profit is the main desired result of any activity. If we are talking about business entities, profit-making has a positive effect not only on the activity of the subject but also on the country's economy and social development and the welfare of the state as a whole.

An important element in any activity is the management of profits and its rational use. In the era of financial instability, a large number of enterprises encounter the problem of the lack of a perfect profit management system at the enterprise. Many scholars of today devote their work to this topic but they still cannot achieve the desired result.

At the heart of the main obstacle in the search for this system is the diversity of specific business activities. Each enterprise has its own peculiarities of operation. Common for enterprises is only general requirements adopted by law.

In modern conditions of existence, each enterprise, regardless of the type of activity, must form its own system of profit management system. A particular attention, in the process of forming this system, should be given to such elements as: organizational and methodical components of profit management, the process of generating income and its distribution. In determining the organizational and methodological principles of the profit management system at the enterprise, attention should be paid to such components as: profit management policy, concept, and principles of profit management, methods of analysis, management and profit planning at the enterprise.

In relation to the formation of profits, the company has certain sources of activities that it deals with.

When distributing profits, the company should pay attention to the methods of distribution and internal control, it is also necessary to take into account the deduction of compulsory payments.

But on the basis of the results obtained, it is possible to decide on minimizing risks and losses or optimizing profits, resources, expenses or capitalization. A particular attention in the process of finding a perfect profit management system at the enterprise deserves also the adoption of timely management decisions and stages of management of distribution and use of profits.